

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. XLI. De democraticarum civitatum fœderibus atque clientelis, tam
privatis, quàm publicis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

Herulorum apud Vistulæ ostia conterminis, in eandem sententiam ita Theodosius: Ὁ μὲν
 ἔ βασιλεὺς πρῶτον συνέλεξε, ἀλλ' ὁμοῦ ἀπὸ τῶν εἰχε καὶ ὁμοκλήτους, καὶ πλὴν τῶν Φιλίππων ἐς αὐτὸς ἐπὶ
 ἔδαμῳ δὲ ἐξέφραστο. Ἐ παρεγμνῆτο τὰ τῶν Φιλονόχου. id est: *Quamquam ne honore quidem ac reve-*
rentiâ inter eos rex potiebatur. sed ejusdem mensa participis eos habebat, atque contubernaleis;
 donisque benevolentiam eorum captabat: rixas verò eorum atque contentiones nusquam efferebat.
 Harum igitur gentium respublica mixta fuere ex monarchiâ & democratiâ: ita tamen, uti
 hæc longè superaret illam. Malè & improprie Menander, qui in historiâ suâ Ἀλεξάνδρον τῶν
 Λαγυβάρδων adpellavit *μόναρχον*. Certè hæc regna non multum differebant à ceterarum
 Germaniæ gentium libertate. Quòd si fuerit aliquod erga reges *obsequium*, ut vult Tacitus
 10 & Mag. Adamus: quamproximè ad patriam in liberos accessit auctoritatem. patris
 quidpe boni est, severè equidem liberis imperare, admonere de officio, & delicta castigare:
 at diligere tamen, & sæpè indulgere. & contrâ, proborum liberorum est, obsequium præ-
 stare parenti; ex reverentiâ tamen, non ob metum. quod libertati quàm proximum; imò
 ipsa est libertas. Hæc igitur tria fuere rerumpublicarum genera in omni terrâ Germanicâ.

C A P. XLI.

*De democraticarum civitatum fœderibus atque clientelâ, tam
 privatis, quàm publicis.*

20 **R**ERUM PUBLICARUM generibus descriptis, haud alienum fuerit de demo-
 craticarum civitatum amicitiiis, fœderibus, atque clientelis pauca quædam disse-
 rere. Jul. Cæsar, in belli Gall. com. VI, ubi Gallorum simul Germanorumque
 mores describit; *In Galliâ, inquit, non solum in omnibus civitatibus atque pagis, par-*
tibusque; sed penè etiam in singulis domibus factiones sunt: earumque factionum sunt principes;
qui summam auctoritatem, eorum judicio, habere existimantur: quorum ad arbitrium judiciumque
summa omnium rerum consiliorumque, redeat. idque ejus rei causâ antiquitus institutum videtur, ne
quis ex plebe contra potentiorum auxilium egeret. suos enim opprimi quisque, & circumveniri non pati-
tur. neque, aliter se faciat, nullam inter suos habet auctoritatem. Hæc eadem ratio est in summâ totius
 30 *Galliæ. namque omnes civitates in duas partes divisa sunt. Quum Cæsar in Galliâ venit, alterius*
factionis principes erant Aedui; alterius Sequani. Hi, quum per se minus valerent, quòd summa au-
thoritas antiquitus erat in Aeduis, magnæque eorum erant clientele; Germanos atque Ariovistum sibi
adjunxerant; eosque ad se magnis jacturis pollicitationibus, perduxerant. præliis verò compluribus
factis secundis, atque omni nobilitate Aeduorum interfectâ, tantum potentiâ antecesserant, ut ma-
gnam partem clientium ab Aeduis ad se transducerent; obsidesque ab iis principum filios acciperent;
& publicè jurare cogerent, nihil se contra Sequanos consilii inituros; & partem finitimi agri, per
viam occupatam, possiderent; Galliæque totius principatum obtinerent. Quâ necessitate adductus
Divitiacus, auxilium petendi causâ Romam ad senatum profectus, infectâ re redierat. Adventu
 40 *Cæsaris factâ commutatione rerum, obsidibus Aeduis redditis, veteribus clientelâ restitutis, novis*
per Cæsarem comparatis; quòd ii, qui se ad eorum amicitiam aggregaverant, meliore conditione, atque
imperio æquiore se uti videbant, reliquis rebus eorum, gratiâ, dignitateque amplificatâ; Sequani
principatum dimiserant. In eorum locum Rhemi successerant. quos quòd adequare apud Cæsarem
gratiâ intelligebatur; ii, qui propter veteres inimicitias nullo modo cum Aeduis conjungi poterant,
se Rhemis in clientelam dicabant. Hos illi diligenter tuebantur. ita & novam & repente collectam
auctoritatem tenebant. Eo tamen statu res erat, ut longè principes haberentur Aedui; secundum
locum dignitatis Rhemi obtinerent. Cæsar hæc clientelas adpellat atque amicitias, quas vul-
gus nunc Latine loquentium dicit protectiones. sic enim Genuensium in Italiâ, & Vefon-
tinorum in Galliâ, liberæ civitates, sub protectione vulgò dicuntur esse regum Hispaniæ:
 50 *sic Hamoburgium in Germaniâ, ad Albim, sub protectione regum Daniæ; sic Aquæ Gra-*
ni, sub protectione ducum Juliacensium: id est, si Latialiter loqui velis, in clientelâ, in
amicitiâ, sive etiam in fide. sic enim idem Cæsar, eodem commentario antea, de Senoni-
bus Gallis: Legatos, deprecandi causâ, ad Cæsarem mittunt. adveniunt per Aeduos; quorum anti-
quitas erat in fide civitas. & mox: Eodem Carnutes legatos obsidesque mittunt: usi depreca-
toribus Rhemis; quorum erant in clientelâ. Sed & sub imperio esse dixit Cæsar, idem quod in
amicitiâ: ut supra de Aeduis intelleximus. Ac sanè fuit imperium illud multo veriùs in po-
pulis Celticis, quàm amicitia, ubi inferiores fœdere haud æquo superioribus juncti. hi
quidpe majestatem illorum atque leges, tributaque imposita agnoscebant. Amicitiam id
 adpellavit haud semel Cæsar in Gallis Germanisque, more Romanorum; qui per hunc
 fucum,

clientum ad Maroboduum perfugisset. Item annal. lib. xii: Digressus castellis Vannius, funditur praelio. quamquam rebus adversis laudatus, quod & pugnam manu cepisset, & corpore adverso vulnera excepit. Ceterum ad classem, in Danubio operientem, perfugit. Secuti mox clientes; & acceptis agris, in Pannoniâ locati sunt. Sic prædicto annal. libro secundo: Et Maroboduus quidem Ravenna habitus. Idem Catualde casus: neque aliud perfugium. pulsus haut multo post, Hermundurorum opibus, & Tubillio duce; receptusque, Forum Julium, Narbonensis Gallie coloniam, mittitur. Barbari, utrumque comitati, ne quietas provincias immixti turbarent, Danubium ultra, inter flumina Marum & Cusum locantur; dato rege Vannio, gentis Quadorum. Nempe, his quamvis patronos Ravennam Forumque Julium usque sequi haud licuerit; tamen adversam unâ cum illis perferre sortem, patriâque exfulare, ex pactâ fide tenebantur. Domi equidem in pace non multo meliorem eorum apud patronos fuisse conditionem, quam fervorum colonorum, facilè crediderim: nisi quod clientes liberi. Tacitus, in libro de Germaniâ, de colonis ita narrat: Verberare servum, ac vinculis & opere coercere, rarum. occidere solent: non disciplinâ & severitate; sed impetu, & irâ, ut inimicum; nisi, quod impudè. Confimili impetu patronos nonnumquam in clienteis fuisse invecos, haud equidem dubitaverim. unde illud Cæsari natum; In hos eadem omnia sunt jura, que dominis in servos. Atque hæctenus de clientelis privatis. De publicis ita Cæsar continuo subjungit: Eadem ratio est in summâ totius Gallia. namque omnes civitates in duas partes divise sunt; & quæ sequuntur. Hoc equidem in fuisse morem, uti, quæ civitates per se minùs valerent, eæ in validiorum se traderent clientelam, docent historiæ. Cæsar ipse, in comment. rv, de Condruis, Germanicâ cis Rhenum natione: Quâ spe adducti Germani, latius jam vagabantur; & in finis Eburonum, & Condruis, qui sunt Trevirorum clientes, pervenerunt. Et comment. v, de aliis Germanis Cisrhenanis: Facile hac ratione Nervii persuadet. itaque confestim dimissi nuntii ad Centrones, Grudios, Levacos, Pleumosos, Gordunos; qui omnes sub eorum imperio sunt, quàm maximas manus possunt, cogunt. Clienteis vocat eisdem mox postea, in his verbis: Magnâ manu Eburones, Aduatici, Nervii, atque horum omnium socii & clientes, legionem oppugnare incipiunt. Commentario verò vi, de Chattis, gente Transrhenanâ, quos ille Svevos improprie vocat: Fit ab Vbiis certior, Svevos omnes in unum locum copias cogere; atque iis nationibus, que sub eorum sunt imperio, denunciare, ut auxilia peditatus equitatusque mittant. Hos paullo post socios adpellat: Vbi referunt, Svevos omnes, postquam certiores nuntii de exercitu Romanorum venerant, cum omnibus suis sociorumque copiis, quas cœgissent, penitus ad extremos finis sese recepisse. Tacitus, ut antè relatam, annal. lib. ii: Cherusci, sociique eorum, vetus Arminii miles, fumsere bellum. Fuere in his haud dubiè, cum alii circum populi, tum maximè Fosi, qui aliis postea dicti Saxones, trans Albim incolentes. Idem auctor, in libro de Germaniâ: In latere Chaucorum Cattorumq; Cherusci nimiam ac marcentem diu pacem illacesiti nutrierunt. & mox: Cattis victoribus fortuna in sapientiam cessit. Tacti ruinâ Cheruscorum & Fosi, contermina gens, adversarum rerum ex aquo socii, cum in secundis minores fuissent. De aliis Cheruscorum sociis, sive clientibus, quos Dulgibinos Tacito, & Dulgumnios Ptolemæo adpellari, suo loco ostendam, hæc refert Strabo, lib. vii: Οἱ Χερῆσκοι, καὶ οἱ τῶν ὑπαίθρων. περὶ οἷς τὸ τελευτάτωρ μακρῶν ἐστὶν ἔσχατῶν Ὀυάρε καὶ ἰνδλῆς Ἐσχατοδὴνεία, ἀπὸ ἰσπερ ἐν ἐπίδρασι. id est: Cherusci, & qui sub eorum sunt imperio: apud quos tres Romanorum legiones, cum duce Quinzilio Varo, contra datam fidem insidiis circumvente perierunt. Atque hæc ferè sunt, quæ de clientelis priscum Germanorum, tam privatis, quàm publicis, dicere habui.

C A P. XLII.

De conciliis, atque judiciis; item de delictorum pœnis.

DE rerum publicarum generibus postquam superioribus capitibus actum est, de conciliis civitatum nunc etiam nonnihil dicatur; item de judiciis publicis, & delictorum pœnis. Conventuum, sive conciliorum duo fuerunt genera: alterum majorum, minorum alterum. Auctor noster in libro de Germaniâ: De minoribus rebus principes consultant, de majoribus omnes. ita tamen, ut ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud principes pertractentur. Minores res domi in suo quisque princeps pago transigebant, cum centenis suis comitibus, de quibus supra dictum. super majoribus rebus tam plebs quàm singulorum pagorum vicorumque principes in commune totius civitatis concilium congregabantur. De his conventibus ita idem noster, eodem libro: Cœunt, nisi quid fortuitum & subitum inciderit, certis diebus; cum aut inchoatur luna, aut impletur. nam agendis